

VANDELDRAGER

Jaargang 25 - December 2009

nummer 92

REGIMENTSFLITSEN

Beëdiging en koorduitreiking op 2 december jl. Fuseliers in Colijnsplaat

DOOR HANS SONNEMANS

Donkere wolken boven het dorp Colijnsplaat, gelegen vlakbij de Zeelandbrug, in de Zeeuwse gemeente Noord-Beveland. Die woensdag de 2e december is het nog nat op de straten maar gelukkig stopt de regen rond het middaguur.

Vóór de Nederlands Hervormde kerk is de Fuseliers-vlag aangebracht, een boogtent is opgesteld op de hoek van de hoofdstraat van het dorp. Twee groepen militairen staat opgesteld. Eén van ruim veertig Fuseliers die hun eed of gelofte gaan afleggen op het vaandel. De andere bestaat uit de veteranen van de Charlie compagnie van 17 Painfbat GFPI die zojuist zijn teruggekeerd van hun verlof na hun succesvolle missie in Uruzgan. De mannen en vrouwen van Ccie staan daar niet toevallig, hun compagnie is al sinds 1994 verbonden met het Zeeuwse dorp.

In de boogtent hebben zo'n vijftien veteranen van de voormalige Koninklijke Nederlandse Brigade Prinses Irene plaatsgenomen. Een groep schoolkinderen van een plaatselijke basisschool krijgt een plaats tussen de militairen. Vaandel en vaandelwacht doen hun intrede en worden opgesteld. Als de klok van de kerk half een slaat, melden zich drie hoofdrolspelers: de burgemeester, generaal-majoor bd Rudi Hemmes en waarnemend regimentscommandant Lkol der Fuseliers Tim Luiten.

Historisch decor

De belangstelling van familie en vrienden van de te beëdigden militairen en de plaatselijke bewoners is groot. Het is druk in het centrum van Colijnsplaat. Het honderden jaren oude dorp is een prachtig historisch decor voor de plechtige militaire ceremonie. Na afloop hiervan reiken de aanwezige oudstrijders het invasiefluitkoord uit aan militairen van 17 Painfbat GFPI die dit nog niet officieel hebben mogen ontvangen.

Generaal Hemmes gaat eerst nog in op de geschiedenis van het koord. Hij vertelt dat hij aanwezig was in het dorp tijdens de dramatische gebeurtenissen in november 1944. "Ik was gelegerd in de Patrijs. Enkele honderden meters verderop, langs de dijk, stuitte we toen op de patrouille."

De patrouille? Overste Tim Luiten vertelde in zijn verhaal ook al iets over het verleden en de verbondenheid van het dorp met de Irene Brigade en dan met name de Verkenningafdeling. Hoe zit het nu precies met Colijnsplaat, de Brigade en Ccie 17 Painfbat GFPI? Een sprong in de geschiedenis.

De Verkenningafdeling in Colijnsplaat

Brigadecommandant kolonel De Ruyter van Steveninck ontvangt op 9 november 1944 zijn orders voor de nieuwe taak van de Irene Brigade. Het

wordt een bewakingstaak in Zeeland, onder bevel van de commandant van de 52ste Lowland Division, de divisie die met de 4de Commando-Brigade de verovering van Walcheren had uitgevoerd.

14 november 1944, 11 uur in de morgen. Vanuit Wuustwezel in België (26 km zuidwestelijk van Breda) vertrekt de Verkenningafdeling (de "Recce") naar de nieuwe bestemming: Noord-Beveland. De Verkenningafdeling wordt ingekwartierd in Colijnsplaat. De bevolking is gevraagd om de Nederlandse militairen in te kwartieren. De soldaten zijn royaal met wit brood, scheepsbeschuit, blikjes vlees en boter...

Het dorp heeft nogal wat van de oorlog te lijden gehad. Vanuit het nog bezette Schouwen wordt Colijnsplaat regelmatig door de Duitse artillerie onder vuur genomen. Vooral veel ruiten moeten het daarbij ontgelden.

Luitenant Havelaar

Eerste luitenant Ian Jacob Havelaar is commandant van één van de twee Carriertroops van de Verkenningafdeling. De zeven carriers (licht gepantserde rupsvoertuigen) van zijn troep staan geparkeerd in de Voorstraat.

Havelaar, geboren op 19 maart 1910 in Rotterdam, is een Engelandvaarder. Voor de oorlog had hij als vrijwilliger dienst genomen bij de Vaartuigendienst. Tijdens de bezetting monsterte hij aan als "tremmer" (stoker) op een schip dat voor de Duitsers voer, bestemming Zweden. Bij aankomst daar ontsnapte hij. Na de nodige avonturen was hij per vliegtuig naar Engeland gebracht. Zoals alle Engelandvaarders werd ook hij door Koningin Wilhelmina ontvangen. Bij die gelegenheid gaf hij te kennen dienst te willen nemen bij de Prinses Irene Brigade. Met die Brigade was hij in augustus in Normandië geland.

Hij is vast van plan zijn opdracht goed uit te voeren en het dorp Colijnsplaat te bewaken voor aanvallen over het hem zo bekende water. Overdag worden er daarom drie waarnemingsposten aan de kust bemand. 's Nachts zijn er patrouilles.

25 november 1944. In de vroege morgen worden de officieren en mannen van de Recce, die liggen te slapen in de hotels Zeelandia en de Patrijs, gewekt door twee Zeeuwse boeren, M. Neerhout en M. Fortuin. De eerste is een evacuée uit Zierikzee, ondergebracht op de hoeve van Cor de Regt. Hij vertelt dat een groep Duitsers, zwaar bepakt en gezakt, zo'n 30 man, vanuit Schouwen met een bootje zijn geland. De groep heeft bij de hoeve van de Regt een wagen meegenomen en is op weg naar het dorp. Fortuin bevestigt het verhaal. Hij is boerenknecht in dienst van de Regt. Hij was op weg naar de hoeve toen hij de Duitsers zag naderen. Onmiddellijk is hij gekeerd en over het land bereikte hij het dorp. Daar kwam hij Neerhout tegen, ook op weg om de Irene Brigade te waarschuwen.

Het kost de beide mannen moeite om kapitein Immink te overtuigen. Tenslotte besluit hij het zekere voor het onzekere te nemen en hij geeft luitenant Havelaar bevel naar de hoeve van de Regt te gaan. Neerhout moet mee, om de weg te wijzen.

De strijd

Bij de afwateringsluis in Colijnsplaat komen ze de Duitsers tegen. Er worden lichtkogels afgevuurd. De Duitse groep trekt zich terug. Het is inmiddels laag water geworden en daardoor onmogelijk om snel met hun boot van het eiland te komen. In de buurt

van de hoeve aan de West-Zeedijk graven ze zich in.

De troep van Havelaar nadert hen zo dicht mogelijk. De mannen verlaten de carriers en kruipen naar de dijk. De luitenant richt zich boven op de dijk op, om met zijn verrekijker, de situatie te observeren. Onmiddellijk valt hij terug, getroffen in het hoofd, door wat een toe-valstreffer moet zijn geweest.

De strijd brandt daarop los. Er wordt steun gevraagd en gekregen van een Engelse artillerie-batterij, opgesteld bij Nieuwland. De bewoners van de hoeve van de Regt hebben dan al te horen gekregen dat ze zo snel mogelijk in de kelder moeten. Het eerste schot van de Engelse artillerie valt boven op de kruin van de dijk. Na enkele schoten, staan de Duitsers op, hun handen in de lucht. Twee van de groep van 25 zijn gewond, hun commandant is ge-dood.

Ook Havelaar is overleden, eerste hulp heeft niet mogen baten. Zijn lichaam wordt op een boerenwagen gelegd, op wat stro, een zeil erover. Zo trekt de stoet het dorp in. Voorop de gevangen genomen Duitsers, daarachter de boerenkar.

De bevolking van Colijnsplaat trekt zich het lot van de ongelukkige luitenant aan. Er wordt geprobeerd geld in te zamelen voor een kist. Hiervoor krijgt men geen toestemming: een soldaat moet zo worden begraven. Dit gebeurt de volgende zondag op de Algemene Begraafplaats.

Bij de verhoren van de Duitsers wordt pas duidelijk hoe groot de ramp had kunnen zijn als hun opzet zou zijn geslaagd. Grote hoeveelheden springstof

worden aangetroffen bij hun uitrusting. De bedoeling was om de afwateringsluis op te blazen en hiermee grote delen van het eiland onder water te zetten. Verder zou de mannelijke bevolking moeten worden samengedreven in de Ned. Hervormde Kerk om daarna die kerk op te blazen.

Het monument

De bevolking van Colijnsplaat is dankbaar. Op 9 december 1944 wordt een comité opgericht "om te komen tot oprichting van een gedenkteken ter herinnering aan de bewaring van ons dorp op 25 November 1944. Het Comité heeft zich belast met het inzamelen van gelden voor bedoeld gedenkteken. Tevens stellen wij ons voor een gedeelte van de binnenkomende gelden beschikbaar te stellen voor het Fonds van nagelaten betrekkingen van de Irene-Brigade, van wie luit. Havelaar voor ons zijn leven liet. Binnen eenige dagen zal daartoe een gift van U worden gevraagd", zo laat een schrijven uit die dagen weten.

De Verkenningafdeling verlaat Colijnsplaat op 31 december en vertrekt naar Kats. Luitenant Havelaar blijft achter, op de Algemene Begraafplaats. Pas na de capitulatie van de Duitse troepen op 5 mei 1945, bereikt het droeve nieuws zijn echtgenote en familie. Enige maanden later wordt zijn stoffelijk overschot overgebracht naar het familiegraf in Hillegersberg, Rotterdam.

In 1947 wordt een voorstel voor een monument ingediend bij het Secretariaat der Provinciale Commissie voor Oorlogs- of Vredesgedenktekens in Middelburg. Het voorstel wordt goedgekeurd en beeldhouwer J. Bijsterveld uit Delft vervaardigt het monument. Op 25 november 1949, wordt het onthuld.

Havelaarstraat

Eind 1952 wordt besloten om de gehele gemeente Kortgene, omvattende de dorpen Kortgene, Colijnsplaat en Kats, van nieuwe straatnaambordjes te voorzien. Er wordt een commissie ingesteld die "heeft gemeend de nagedachtenis aan wijlen luitenant Havelaar nog meer levendig te kunnen houden door een der hoofdstraten van het dorp Colijnsplaat naar hem te noemen en deze straat de Havelaarstraat te noemen." Hiermee krijgt Colijnsplaat zijn Havelaarstraat.

De helm aan de kerk

We schrijven juni 1982. De weduwe van Havelaar, mevrouw C.A. van Wijk-Dutilh, brengt een bezoek aan Colijnsplaat. Ze brengt de helm van de gesnevelde luitenant mee, die tot die tijd was aangebracht op zijn graf aan Rotterdam. In een gesprek met de burgemeester verzoekt ze hem een passende locatie te vinden voor die helm. Het gemeentebestuur stelt voor, na overleg met de kerkeraad van de Ned. Hervormde Gemeente, om de helm aan te brengen aan de kerk, bij het monument.

Eind december 1982 plaatst mevrouw van Wijk het hoofddekseel op de aangebrachte steun bij de gedenkplaat. Ze noemt het "een rustig idee" dat de helm een bestemming heeft gekregen. "Ik hoef me er geen zorgen meer over te maken".

Mevrouw van Wijk-Dutilh komt op 4 mei 1987 weer naar Colijnsplaat. Op die dag adopteren de kinderen van de twee Colijnplaatse basisscholen "Open Hof" en "Het Stellenplankier" het monument bij de kerk. De adoptie gebeurt op initiatief van de Stichting Februari 1941 en heeft vooral een symbolische betekenis. Het gaat erom dat door dit project

de aandacht wordt gevestigd op oorlogsslachtoffers, de achtergronden enz. De kinderen krijgen het verhaal van luitenant Havelaar, de Verkenningafdeling en "hun" monument te horen. Mevrouw van Wijk legt samen met de kinderen bloemen bij het monument.

Charlie compagnie 17 Painfbat GFPI

In januari 1994 was de C(harlie)compagnie van 17 Pantserinfanteriebataljon Garderegiment Fuseliers Prinses Irene aan de beurt voor de organisatie van de traditionele koorduitreiking. Het destijds voor de militairen van de Irene Brigade ingestelde "invasiefluitkoord" wordt sinds 1982 ook gedragen door de hedendaagse Fuseliers, als een eerbewijs voor hun traditiegevers. In Oirschot ontstond de gewoonte om die koorden aan de nieuwe Fuseliers te laten uitreiken door de oud-strijders van de Irene Brigade. Bovendien moet dit gebeuren op een voor de Brigade en het Garderegiment historische plaats. Majoor Rooyakkers, toen commandant van de compagnie, koos in overleg met de regimentscommandant (Lkol Luc Vermeulen) voor de locatie Colijnsplaat.

Ruim veertig oudstrijders van de voormalige Irene Brigade kwamen op die 13e januari 1994 naar het Zeeuwse dorp voor de ceremonie. Onder hen ook een aantal oud-leden van de Verkenningafdeling. Eén van hen, Ad Raaymakers, had ter voorbereiding enkele dagen eerder een verhaal verteld aan de leerlingen van de basisscholen. De scholen werden ook betrokken bij de herdenking op de dag zelf. Het werd een geslaagde dag, zowel voor de oud-strijders, de Fuseliers als voor de aanwezige en betrokken inwoners van Colijnsplaat.

Een maand of twee later ontving de C-compagnie dan ook een uitnodiging om op 4 mei aanwezig te zijn met een delegatie voor de dodenherdenking op 4 mei. Deze uitnodiging werd graag aanvaard en is inmiddels een jaarlijkse gewoonte geworden.

De betrokkenheid met de basisscholen werd ook aangehouden. Een jaar later nodigde de compagnie de leerlingen van de hoogste groepen van beide basisscholen uit voor een bezoek aan de kazerne in Oirschot. De leerlingen maakten graag kennis met de hindernisbaan, de wapens en de pantservoertuigen van de Fuseliers. Ook dit bezoek werd een succes en het zou daarom een tweejaarlijks vervolg gaan krijgen.

